

Haziran 2019

İşbu Tematik Bilgi Notu, Mahkeme açısından bağlayıcı değildir ve tüm ayrıntıları içermemektedir.

Üreme Hakları

Yasal Kürtaja Erişim

Tysiac v. Polonya

20 Mart 2017

Başvuran, gebeliğini normal süresi içerisinde tamamlayıp doğum yapması durumunda hâlihazırda ağır düzeyde seyreden miyop hastalığının daha da kötüye gidebileceği yönünde ikaz edilmesi üzerine gebeliğini *terapötik kürtaj* yoluyla sonlandırmak istemiş, fakat bu talebi reddedilmiştir. Başvuran, çocuğu doğduktan sonra retina kanaması geçirmiş ve ağır engelli hale gelmiştir.

İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi başvuranın, yasal kürtaj sağlanmasına yönelik koşulların oluşup oluşmadığının değerlendirilmesini sağlayacak etkin bir mekanizmadan mahrum bırakıldığını tespit ederek, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinin (özel ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir.

A., B. ve C. v. İrlanda (Başvuru Numarası 25579/05)

16 Aralık 2010 (Büyük Daire)

İrlanda'da yaşayan ve *istenmeyen gebelik gerçekleştiren* üç kadın, İrlanda'da¹ yasal kürtaj imkânı bulunmaması sebebiyle kürtaj yaptırmak amacıyla Birleşik Krallık'a gitmek zorunda kalmaları, kürtaj işleminin aşağılayıcı ve *stigmatik* biçimde uygulanması ve ayrıca sağlıklarını tehlikeye atmasından şikâyet etmişlerdir. Başvuranlardan biri, hamile olduğundan haberi olmaksızın nadir görülen bir kanser hastalığının iyileşme sürecinde olup, hamilelik sırasında yapılmaması gereken tıbbi kontrollerden geçmiştir. Söz konusu başvuran, hamileliğinin kanseri yeniden nüksettirebileceğini ve hayatını tehlikeye atabileceğini anlamıştır.

Mahkeme, İrlanda'nın Anayasal bir hak olan yasal kürtaj hakkını uygulamadığını belirtmiştir. Kanser hastalığı bakımından iyileşme sürecinde olan başvuranla ilgili olarak Sözleşme'nin 8. maddesinin (özel ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir. Zira söz konusu başvuran, mahkemeler ya da İrlanda'da bulunan tıbbi hizmetler aracılığıyla yasal kürtaj hakkını tesis edememiştir (Mahkeme, diğer iki başvuranla ilgili olarak Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir). Mahkeme, bir kadının gebeliğinin hayatı için tehlike oluşturup oluşturmadığının belirlenmesi sürecindeki belirsizliği vurgulamış ve cezai kovuşturma tehdidinin hem hekimler hem de ilgili kadınlar üzerinde "önemli derecede caydırıcı" bir etki doğurduğunu kaydetmiştir.

R.R. v. Polonya (Başvuru Numarası 27617/04)

26 Mayıs 2011

Ağır genetik *anomaliye* sahip olduğu düşünülen bir bebeğe hamile olan iki çocuk annesi bir kadın, kürtaj karşıtı doktorlar tarafından erişme hakkı olan genetik testlere erişimden kasıtlı olarak mahrum bırakılmıştır. Fetüste bozulma ihtimali olduğunu gösteren birinci ultrason taraması ile amniyosentez testinin sonuçlarının alınması arasında 6 hafta geçmiş ve kürtaj için yasal süre sınırı sona ermiştir. Bu nedenle söz konusu kişi gebeliği sürdürme veya yasal kürtaj işlemine başvurma konusunda bilinçli bir karar verebilmek için geç kalmıştır. Daha sonra, kromozomal anomalisi bulunan (Turner Sendromu²) bir kız çocuğu dünyaya gelmiştir. Başvuran, ağır hasta bir çocuğu yetiştirmenin ve eğitmenin, kendisini ve iki çocuğunu kötü etkilediğini belirtmiştir. Ayrıca,

¹ İrlanda'da kürtaj yaptırmak veya birinin kürtaj yaptırmasına yardım etmek cezai yaptırım gerektiren bir suçtur. Ancak, annenin yaşamını tehlikeye sokacak gerçek ve önemli bir riskin bulunduğu durumlarda kürtaj anayasal bir hak olarak düzenlenmiştir.

² Yaklaşık her 2.500 kız çocuğunun birinde görülen bu genetik bozukluğa sahip olan hastada, normal insanlarda bulunan iki X kromozomundan birisi bulunmamaktadır. Hastalar ortalama insanlardan kısa boyludur ve kısırdir. Bu bozukluğun getirdiği diğer hastalıklar arasında böbrek ve kalp anomalileri, yüksek tansiyon, obezite, diyabet, katarakt, tiroid sorunları ve artrit yer almaktadır. Bazı hastalar öğrenme güçlükleri de yaşayabilmektedirler.

başvuranın eşi üçüncü çocuklarının doğumunun ardından başvurunu terk etmiştir.

Mahkeme, savunmasız bir durumda olan başvuranın küçük düşürüldüğünü ve kendisine “adaletsiz davranıldığını” belirterek, Sözleşme’nin 3. maddesinin (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) ihlal edildiğine karar vermiştir. Doktorlar tarafından önerilen genetik testlerin başvurana uygulanıp uygulanmayacağına belirlenmesi, erteleme, karışıklık ve uygun danışmanlık ve bilgilendirme hizmetlerinin sağlanmaması nedeniyle sekteye uğratılmıştır. Mahkeme ayrıca, Polonya hukukunda başvuranın mevcut tanı hizmetlerine erişimi ve bu hizmetlerin sonucunda kürtaj yaptırıp yaptırmama konusunda bilinçli bir karar vermesini sağlayacak etkin bir mekanizma bulunmaması nedeniyle, Sözleşme’nin 8. maddesinin (özel ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir. Polonya hukukunda, fetal malformasyon vakalarında kürtaja izin verildiği dikkate alındığında, hamile kadınlara fetüsün sağlığına ilişkin uygun, tam ve güvenilir bilgilerin sağlanmasını güvence altına alacak yeterli hukuki ve usuli çerçevenin bulunması gerekirdi. Mahkeme Polonya Hükümetinin, doğum öncesinde genetik testlere erişimin sağlanmasının aslında kürtaja erişim sağlanması anlamına geldiği yönündeki görüşüne katılmamıştır. Mahkeme, kadınların bu tür testlere pek çok nedenden dolayı başvurduklarını belirtmiştir. Ayrıca Devletler, sağlık çalışanlarının vicdan özgürlüğü haklarının mesleki bağlamda etkin kullanımını neticesinde hastaların, yasal hakları olan hizmetleri almaktan alıkonulmamasını güvence altına almak ve sağlık hizmetlerini bu yönde düzenlemekle yükümlüdür.

P. ve S. v. Polonya (Başvuru Numarası 57375/08)

30 Ekim 2012

Dava, tecavüze uğraması sonucunda hamile kalan *ergenlik çağındaki bir kızın*, özellikle belirgin bir yasal çerçeve olmaması, sağlık çalışanlarının ağırdan alması ve verilen rahatsızlıklar nedeniyle kürtaja erişim konusunda karşılaştığı sıkıntularla ilgilidir.

Mahkeme, Sözleşme’nin 8. maddesinin (özel ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir.

Mahkeme, başvurana yanıltıcı ve çelişkili bilgiler verildiğini ve başvuranın objektif bir tıbbi danışmanlık almadığını belirtmiştir. Mahkeme, kürtaja erişimin Polonya’da hararetli tartışmalara yol açan bir konu olmasının, sağlık çalışanlarını tıbbi gizliliğe ilişkin mesleki yükümlülüklerinden kurtarmadığını kaydetmiştir.

Derdest Başvurular

A ve B v. Birleşik Krallık (Başvuru Numarası 80046/17)

Başvuru, 15 Ocak 2019 tarihinde Birleşik Krallık Hükümeti’ne iletilmiştir.

Başvurucular - bir anne ve kızı -, Kuzey İrlanda’da ikamet eden ve Birleşik Krallık vatandaşı olan ilk başvuruçunun iddiasına göre, yetkili makamlar, İngiltere’de Ulusal Sağlık Hizmeti kapsamında ücretsiz olarak kürtaj yaptırmasını sağlamamışlardır.

Mahkeme, başvuruyu Birleşik Krallık Hükümeti’ne bildirmiş ve Sözleşme’nin 14. maddesi (ayrımcılık yasağı) ile birlikte okunan 8. maddesi (özel ve aile hayatına saygı hakkı) kapsamında taraflara sorular yönelmiştir.

Embriyo Bağışı ve Bilimsel Araştırmalar

Parrillo v. İtalya (Başvuru Numarası 46470/11)

27 Ağustos 2015 (Büyük Daire)

Dava, başvuranın *laboratuvar* ortamında döllenme yöntemiyle elde edilen ve gebelik için kullanılmamış embriyoları bilimsel araştırma için bağışlamasını engelleyen 40/2004 sayılı İtalyan Kanunu kapsamındaki yasakla ilgilidir. Başvuran, Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesi (mülkiyetin korunması) uyarınca, tıbbi destekli üreme neticesinde elde edilen embriyolarını bilimsel araştırma için bağışlayamaması ve embriyolarını ölene kadar kriyoprezervasyon yöntemiyle tutmak zorunda bırakılması hususunda şikâyette bulunmuştur. Başvuran ayrıca, söz konusu yasağın, Sözleşme’nin 8. maddesiyle korunan özel hayata saygı hakkının ihlalini teşkil ettiğini kaydetmiştir.

Bu konuda bir hükme varması için ilk defa başvuru alan Mahkeme, söz konusu embriyoların başvuranın genetik materyallerini içermesi ve dolayısıyla kimliğinin bir unsurunu temsil etmesi nedeniyle, Sözleşme’nin 8. maddesinin (özel ve aile hayatına saygı hakkı) “özel hayat” yönünden somut davada uygulanabilir olduğuna karar vermiştir. Mahkeme öncelikle, Avrupa’da fikir birliği olmaması ve uluslararası metinlerin bulunmaması ile teyit edildiği üzere, İtalya’nın bu konuda geniş bir takdir payına sahip olması gerektiği kanısındadır. Mahkeme ayrıca, 40/2004 sayılı kanunun taslak sürecinin büyük tartışmalara yol açtığını ve İtalya yasama organının, Devletin embriyonun korunmasında bulunan menfaatini ve ilgili kişilerin kendi kaderini tayin etme hakkını uygulamakta bulunan menfaatini dikkate aldığını kaydetmiştir. Mahkeme buna ek olarak, Sözleşme’nin 2. maddesi (yaşam hakkı) söz konusu olmadığından, insan yaşamının ne zaman başladığına yönelik hassas ve tartışmalı sorunun bu davada incelenmesine gerek olmadığını belirtmiştir. Mahkeme son olarak, başvuranın hayatını kaybeden partnerinin, embriyoların bilimsel araştırma için bağışlanmasını isteyeceğini gösteren herhangi bir delil bulunmadığını kaydederek, söz konusu yasağın demokratik bir toplumda gerekli olduğu

sonucuna varmıştır. Mahkeme sonuç olarak Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir. Son olarak, Mahkeme Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesiyle ilgili olarak, söz konusu maddenin somut davaya uygulanamayacağını, zira söz konusu madde anlamında insan embriyolarının “mal ve mülk” kavramına indirgenemeyeceğini değerlendirmiştir. Dolayısıyla bu şikâyet reddedilmiştir.

Evde Doğum

Ternovsky v. Macaristan

14 Aralık 2010

Başvuran, kovuşturulma riski taşımaları sebebiyle ebelerin ya da diğer sağlık çalışanlarının, evde doğum yapmasına yardımcı olmaktan kanun yoluyla caydırıldıklarını iddia ederek, evde doğum yapamamasından şikâyet etmiştir (Yakın zamanda bu konuyla ilgili olarak en az bir kovuşturma gerçekleştirilmiştir).

Mahkeme, sağlık çalışanlarının sürekli olarak kovuşturma tehdidiyle karşı karşıya kalmaları ve konuyla ilgili belirli ve kapsamlı mevzuatın bulunmaması sebebiyle, esasen başvuranın evde doğum yapmayı seçme hakkının bulunmadığını belirterek, Sözleşme'nin 8. maddesinin (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir.

Dubská ve Krejzová v. Çek Cumhuriyeti

15 Kasım 2016 (Büyük Daire)

Bu dava, Çek Cumhuriyeti'nde, annelerin evde doğum gerçekleştirmek amacıyla ebe yardımı almasını pratikte imkansız kılan bir yasa ile ilgilidir. Doğum sonrasında bebeklerine yönelik gereksiz tıbbi müdahaleden kaçınmak isteyen iki kadın olan başvurucular, bu yasa nedeniyle ebe yardımı ile yardım almak istediklerinde hastanede doğum yapmaktan başka seçenekleri olmadığından şikâyet etmişlerdir.

Büyük Daire, Sözleşme'nin 8. maddesinin (özel ve aile yaşamına saygı hakkı) ihlal edilmediğine karar vermiştir. Özellikle, ulusal otoritelerin ev doğumlarıyla ilgili bir konuyu düzenlerken geniş bir hareket alanına sahip olduğu, karmaşık sağlık hizmetleri politikası kadar Devlet kaynaklarının tahsisi ile ilgili de Avrupa'da fikir birliği bulunmadığını tespit etmiştir. Başvurucular davasında, Büyük Daire, Çek Cumhuriyeti'nin mevcut politikasının, bir yandan annelerin özel hayatlarına saygı gösterme hakkı ile diğer taraftan Devlet'in doğum sırasında ve sonrasında çocuğun ve annenin güvenliğini korumaya olan ilgisi arasında adil bir denge sağladığını düşünmüştür. Ayrıca, 2014'ten beri Çek Hükümeti, özellikle kadın haklarıyla ilişkili olarak doğum uzmanları, ebeler konusunda yeni bir resmi uzman komitesi kurarak, yerel doğum hastanelerindeki durumu iyileştirmek amacıyla bazı girişimlerde bulunmuştur. Son olarak, Büyük Daire, Çek Cumhuriyeti makamlarını kadınların üreme hakları alanındaki haklarına tamamen saygı gösteren, tıbbi ve bilimsel gelişmeleri yansıtan, evde doğumlara ilişkin yasal düzenlemeleri sürekli gözden geçirerek ilerlemeye davet etmiştir.

Pojatina v. Hırvatistan

4 Ekim 2018

Bu dava, Hırvatistan'ın evde doğuma ilişkin yasaları ile ilgilidir. Bu davada başvuru, dördüncü çocuğunu, yurtdışından bir ebe yardımı ile evde doğurmuş bir annedir. Başvuru, Hırvat kanunları evde doğumlara izin vermesine rağmen, onun gibi kadınların bu seçimi pratikte yapamadıklarını, çünkü profesyonel yardım alamadıklarını iddia etmiştir.

Mahkeme, Sözleşme'nin 8. maddesinin (özel ve aile yaşamına saygı hakkı) ihlal edilmediğine karar vermiştir. İlk olarak, Hırvatistan'da yardımcı ev doğumlarına yönelik bir sistemin kurulup kurulmadığına dair bazı şüphelerin olabileceği kabul edildi. Bu nedenle yetkilileri, konunun açıkça ve kesin olarak düzenlenebilmesi için ilgili mevzuatı birleştirmeye çağırmıştır. Bununla birlikte, başvuru, dördüncü çocuğuna hala hamileyken Hırvatistan Ebeler Odası ve Sağlık Bakanlığı'ndan gelen mektuplar aracılığı ile haberdar olduğu iç hukukta yardımcı evde doğuma izin verilmediği açıkça anlaşılmıştır. Ayrıca, yetkililerin, başvuru, özel hayatına saygı gösterme hakkı ile Devlet'in, annelerin ve çocukların sağlığını ve güvenliğini korumaya olan ilgileri arasında doğru bir dengeyi bulduğunu tespit etmiştir. Özellikle, Hırvatistan'ın şu anda planlı evde doğum yapılmasına izin vermek için Sözleşme altında zorunlu olmadığına dikkat çekmiştir. Taraf Devletler'in ev doğumlarına ilişkin yasal sistemleri arasında hâlâ önemli bir uyumsuzluk olduğunu belirtmiş ve Mahkeme yasanın bu alanda kademeli olarak geliştiği gerçeğine duyarlı olduğunu söylemiştir.

Kosaitė-Čypienė ve Diğerleri v. Litvanya

4 Haziran 2019³

Bu dava, Litvanya'nın evde doğum için tıbbi yardım yasasına ilişkindir. Dört kadın olan başvurucular, Sağlık Bakanlığı'ndan, tıp uzmanlarının evde doğumlara yardımcı olmalarını yasaklayan mevzuatı değiştirmelerini

³ Bu yargılama, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin 44/2. maddesinde (nihai kararlar) belirtilen şartlarda kesinleşecektir.

istemekte başarısız olmuşlardır. Özellikle yasanın sağlık çalışanlarını evde doğumlara yardım etmekten caydırdıklarından şikayet etmişlerdir.

Mahkeme, Sözleşme'nin 8. maddesinin (özel ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edilmediğine karar vermiştir. Litvanya makamlarının, bir yandan annelerin özel hayatlarına saygı gösterme hakkı ile diğer taraftan Devlet'in çocuğun ve annenin sağlık ve güvenliğine ilişkin ilgisi arasında adil bir denge sağladığını saptamıştır. Mahkeme, özellikle, doğum yapacak dört kadının, 1990'lardan bu yana Litvanya'da ev benzeri koşulları sağlamak amacıyla yaratılan doğum servislerinden, özellikle yaşadıkları yerdeki Vilnius'ta bulunan, herhangi birini seçmiş olabileceğini söylemiştir. Ek olarak, evde doğum sırasında veya sonrasında bir acil durum gelişirse burada doğum sonrası bakımın mevcut olduğunu belirtmiştir. Dahası, Litvanya yakın zamanda evde doğum yasanı değiştirmiş olmasına rağmen, Taraf Devletler'in konuyla ilgili yasal sistemleri arasındaki önemli bir uyumsuzluk göz önüne alındığında, Sözleşme uyarınca bu değişikliğin yapılması zorunlu değildir.

Tıbbi Destekli Üreme

Evans v. Birleşik Krallık

10 Nisan 2017 (Büyük Daire)

Yumurtalık kanseri olan başvuran, yumurtalıklarını aldirmeden önce söz konusu dönemde partneri olan kişiyle birlikte tüp bebek (IVF) tedavisi görmüştür. Bu işlem neticesinde altı embriyo üretilmiş ve saklamaya alınmıştır. Çiftin ilişkisi sona erdiğinde, başvuranın çocuğunun genetik ebeveyni olmak istemeyen başvuranın eski partneri, embriyoların kullanılmasına yönelik onayını geri çekmiştir. Bu nedenle ulusal hukuk uyarınca yumurtaların imha edilmesi gerektirmiştir. Başvuran, ulusal hukukun eski partnerine beraber oluşturdukları embriyoların muhafaza edilmesine ve kendisi tarafından kullanılmasına yönelik onayını geri çekme izni vererek, kendisini genetik olarak ilişkisi olacak bir çocuğa sahip olmaktan tamamen alıkoyduğunu belirterek şikâyetinde bulunmuştur.

Yaşam hakkının ne zaman bir Devletin takdir yetkisi kapsamına gireceğine ilişkin hususla ilgili olarak, 7 Mart 2006 tarihli kararında Daire tarafından gösterilen gerekçeler nedeniyle, Büyük Daire, başvuran ve eski partneri tarafından oluşturulan embriyoların yaşam hakkına sahip olmadığını belirtmiştir. Bu nedenle Mahkeme, Sözleşme'nin 2. maddesinin (yaşam hakkı) ihlal edilmediğine karar vermiştir. Büyük Daire ayrıca, Avrupa'da bu konuda herhangi bir fikir birliği bulunmadığı dikkate alındığında, ulusal hukuk kurallarının açık olduğunu ve başvuranın dikkatine sunulduğunu ve bu kuralların, çakışan menfaatler arasında adil bir denge gözetildiğini belirterek, Sözleşme'nin 8. maddesinin (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edilmediğine karar vermiştir. Büyük Daire son olarak, Sözleşme'nin 8. maddesiyle birlikte okunduğunda 14. maddenin (ayrımcılık yasağı) ihlal edilmediğine karar vermiştir.

Dickson v. Birleşik Krallık

4 Aralık 2007 (Büyük Daire)

Cinayet suçundan en az 15 yıllık hapis cezası bulunan bir hükümlü olan başvurana, kendisinin tahliye edilmesi sonrasında gebe kalma ihtimali çok düşük olan 1958 doğumlu eşiyle birlikte bir çocuk sahibi olmasına imkân tanıyacak yapay dölleme olanaklarından faydalanma imkânı verilmemiştir.

Mahkeme, çakışan kamu menfaati ve özel menfaatler arasında adil bir denge gözetilmediği gerekçesiyle, Sözleşme'nin 8. maddesinin (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir.

S.H. ve Diğerleri v. Avusturya (Başvuru Numarası 57813/00)

3 Kasım 2011 (Büyük Daire)

Dava, tüp bebek yöntemiyle (IVF) çocuk sahibi olmak isteyen Avusturyalı iki çift ile ilgilidir. Çiftlerden birinin bir donörün spermını kullanması, diğerinin ise bağışlanan yumurtaları kullanması gerekmiştir. Avusturya hukuku, tüp bebek yöntemi için sperm kullanılmasını ve genel olarak yumurta bağışını yasaklamaktadır. Mahkeme, Avrupa'da tüp bebek işlemi için gamet bağışına izin verilmesi yönünde bariz bir eğilim olmasına rağmen, ortaya çıkan fikir birliğinin halen gelişme aşamasında olduğunu ve yerleşik yasal ilkelere dayandırılmadığını kaydetmiştir. Avusturyalı kanun koyucular, diğer hususlara ilaveten, iki kadının da aynı çocuğun biyolojik annesi olduğunu iddia etmesi olasılığını engellemeye çalışmışlardır. Kanun koyucular, karmaşık etik sorunları ortaya çıkaran ihtilafli bir meseleye dikkatli bir şekilde yaklaşmış ve kişilerin, Avusturya'da bulunmayan kısırlık tedavisi için yurtdışına gitmelerini yasaklamamıştır. Mahkeme, Sözleşme'nin 8. maddesinin (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edilmediğine karar vermiştir. Ancak Mahkeme, yapay üreme alanındaki yasal ve hızla değişim gösteren bilimsel gelişmelerin yakından izlenmesinin önemini vurgulamıştır.

Costa ve Pavan v. İtalya

28 Ağustos 2012

Mevcut dava, sağlıklı kistik fibrozis taşıyıcısı olan ve tıbbi destekli üreme ve genetik tarama yardımıyla bu hastalığın doğacak çocuklarına geçmesine engel olmak isteyen İtalyan bir çift ile ilgilidir.

Mahkeme, Sözleşme'nin 8. maddesinin (özel ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, İtalyan hukukunda çifte embriyo taramasına izin verilmezken fetüsün aynı hastalığın semptomlarını taşıması durumunda tıbbi destekli gebelik sonlandırmasına izin verilmesinin tutarsızlık olduğunu kaydetmiştir. Mahkeme, başvuruların özel ve aile hayatına saygı haklarına yönelik yapılan müdahalenin orantısız olduğunu belirtmiştir. Mahkeme, preimplantasyon tanısı (PID) ve homolog dölleme ile ilgili olan mevcut dava ile donör sperm ile dölleme hakkındaki S.H. ve Diğerleri / Avusturya (bk. yukarıda) davası arasında farklılık bulunduğunu vurgulamıştır. Preimplantasyon tanıya erişim konusu, ahlaki ve etik yönleri bulunan hassas hususları gündeme getirir ve, Parlamentoda konuya ilişkin yapılan yasama ile ilgili tercihler Mahkeme'nin denetimini engellemiştir.

Knecht v. Romanya

2 Ekim 2012

Başvuranın muhafaza edilmesi amacıyla özel bir kliniğe bıraktığı dondurulmuş embriyolara, yetkililer tarafından kliniğin güvenilirliğine yönelik kaygılar nedeniyle 2009 yılının Temmuz ayında el konulmuştur. Daha sonra başvuran, embriyoları kullanarak tüp bebek yöntemiyle çocuk sahibi olmak amacıyla embriyoların Devlet tarafından özel bir kliniğe taşınmasını sağlama konusunda oldukça sıkıntı yaşamıştır. Başvuran Mahkeme önünde, bu durumun kendisinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiğini belirterek şikâyetle bulunmuştur.

Mahkeme, Sözleşme'nin 8. maddesinin (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edilmediğine karar vermiştir. Ulusal mahkemeler, yetkililerin embriyo nakline izin vermeyi reddetmeleri nedeniyle başvuranın 8. madde kapsamındaki haklarının ihlal edildiğini açıkça kabul etmişler ve başvurana söz konusu ihlal nedeniyle gerekli telafinin sağlanması konusunda teklifte bulunarak, embriyoların oldukça kısa bir süre içerisinde nakledilmesini sağlamışlardır. Dolayısıyla, söz konusu zorunlu adımlar, başvuranın özel hayatına saygı hakkının güvence altına alınması amacıyla atılmıştır.

Nedescu v. Romanya

16 Ocak 2018

Evli bir çift olan başvurucular, 2009 yılında savcılık makamları tarafından el konulan embriyoları geri alamadıklarını ve başka bir çocuk sahibi olmalarının önlendiğini iddia etmişlerdir. Çift embriyoları geri almak için lehte mahkeme emri çıkarmalarına rağmen, yerine getirmemişlerdir.

Bu davada, Mahkeme, özellikle başvurucuların Yargıtay Mahkemesi tarafından kanunen öngörülmemiş, özel hayatlarına saygı gösterme haklarına müdahale etmesi gerekçesiyle embriyolarını almalarına ilişkin verdiği kararın uygulanmasının önlendiğini tespit ederek, Sözleşme'nin 8. maddesinin (özel ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir.

Charron ve Merle-Montet v. Fransa

16 Ocak 2018 (Kabul Edilebilirlik Hakkında Karar)

Başvurucular – evli bir çift olan iki kadın -, tıbbi yardımcı üreme taleplerinin, Fransız hukukunun aynı cinsiyetten çiftler için bu tür tıbbi uygulamaya izin vermediği gerekçesiyle reddedildiğinden şikâyet etmişlerdir. Mahkeme, başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Özellikle, hastanenin başvurucuların tıbbi yardımcı üremeye erişim talebini reddetme kararının, idari mahkemeler nezdinde otoritenin kötüye kullanımı için itirazda bulunabilecek bireysel bir idari karar olduğuna dikkat çekmiştir. Ancak, başvurucular bu kanun yolunu kullanmamıştır. Mevcut davada, ikincilik niteliği ilkesinin önemine dikkat çeken Mahkeme, başvurucuların iç hukuk yollarını tüketmediklerini tespit etmiştir.

Derdest Başvurular

Gauvin-Fournis v. Fransa (Başvuru Numarası 21424/16)

Başvuru, 5 Haziran 2018 tarihinde Fransa Hükümeti'ne iletilmiştir.

⁴Çiftin kendi gametlerinin kullanılması (kıyaslama için bk. bağışlanan gametlerin kullanılması sonucu dölleme)

Silliau v. Fransa (Başvuru Numarası 45728/17)

Başvuru, 15 Ocak 2019 tarihinde Birleşik Krallık Hükümeti'ne iletilmiştir.

Yeni Doğan Bir Bebeğin Sağlığının Korunmasına Yönelik İhtiyati Tedbirler

Hanzelkovi v. Çek Cumhuriyeti

11 Aralık 2014

Dava, henüz doğum yapan ve hemen eve giden bir anne ile yeni doğmuş bebeğinin mahkeme kararıyla hastaneye geri dönmesini gerektiren geçici tedbir ve söz konusu tedbirin şikâyet edilmesini sağlayacak herhangi bir hukuk yolu bulunmaması ile ilgilidir. Başvuranlar (anne ve çocuğu), doğumdan birkaç saat sonra çocuğun hastaneye dönmesini gerektiren tedbirin yasal ve gerekli olmadığını iddia ederek, özel hayata ve aile hayatına saygı haklarının ihlal edilmesinden şikâyet etmişlerdir. Başvuranlar ayrıca, geçici tedbire itiraz edememeleri nedeniyle, etkin bir hukuk yolu bulunmaması; söz konusu tedbirin kaldırılmasını sağlayamamaları nedeniyle, herhangi bir telafi ya da tazminat elde edememeleri hususlarında şikâyette bulunmuşlardır.

Mahkeme, Sözleşme'nin 8. (özel ve aile hayatına saygı hakkı) ve 13. (etkili başvuru hakkı) maddelerinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme özellikle, yeni doğmuş bir bebeğin doğumda gözetim altına alınmasının oldukça sert bir tedbir olduğunu ve bir bebeğin, annesinin isteğine aykırı bir şekilde, anne ya da partnerinin herhangi bir şekilde dahil edilmediği bir usul aracılığıyla doğumdan hemen sonra, annesinin gözetiminden alınması için olağandışı zorunlu sebeplerin olması gerektiğini yinelemiştir. Mahkeme mevcut davada, ulusal mahkemenin geçici tedbiri değerlendirme sürecinde, başvuranların yaşamlarıyla ilgili böyle önemli bir karar verirken, aile hayatlarına daha az müdahale içeren bir yola başvuranın mümkün olup olmadığını belirlemesi gerektiğini kaydetmiştir. Mahkeme, başvuranların aile hayatına yönelik ciddi müdahale ve bu müdahalenin uygulanmasının, çocuğun doğumundan hemen sonra başvuranların aile hayatından faydalanma olanaklarına orantısız etki yaptığı kanısında olduğunu belirtmiştir. Bebeğin sağlığının korunması bakımından ihtiyati tedbirler alınması gerekse bile, söz konusu geçici tedbir nedeniyle ortaya çıkan başvuranın aile hayatına yönelik müdahale demokratik bir toplumda gerekli olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiştir.

Doğum Öncesi Tıbbi Testler

Draon v. Fransa (Başvuru Numarası 1513/03) ve Maurice v. Fransa (Başvuru Numarası 11810/03)

6 Ekim 2005 (Büyük Daire)

Başvuranların çocukları, doğum öncesinde yürütülen tıbbi incelemelerde ortaya çıkarılmayan tıbbi hatalar nedeniyle doğuştan ağır engeli bulunan bireylerdir. Başvuranlar, ilgili hastane hakkında hukuki işlem başlatmışlardır. Dava süreci devam ederken yürürlüğe giren 4 Mart 2002 tarihli bir kanunda, çocuğun engellilik durumu nedeniyle ömür boyu sürecek olan "özel giderler" bakımından tazminat taleplerinin, sorumlu hastane/doktordan talep edilmesinin mümkün olmadığı yer almıştır. Bu nedenle başvuranların almış olduğu tazminatın kapsamında, belirtilen "özel giderleri" yer almamıştır.

Mahkeme, söz konusu kanunun yürürlüğe girdiği dönemde devam etmekte olan yargılamalarla ilgili olarak, kanunun Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. Maddesini (mülkiyetin korunması) ihlal ettiğini belirtmiştir.

A.K. v. Letonya (Başvuru Numarası 33011/08)

24 Haziran 2014

Başvuran, fetüsünün genetik bir rahatsızlığı taşıdığına yönelik bir risk olduğunu gösterebilecek ve hamileliğe devam edip etmeyeceğiyle ilgili olarak kendisine bir seçim şansı tanyacak olan antenatal tarama testi uygulanmaması sebebiyle, uygun zamanda ve yeterli tıbbi yardımdan mahrum bırakıldığını ileri sürmüştür. Başvuran ayrıca, ulusal mahkemeler tarafından Tıbbi Tedavi Kanununun yanlış yorumlanması nedeniyle, özel hayata saygı hakkına yönelik bir ihlalin saptanamadığını belirterek şikâyette bulunmuştur.

Mahkeme, Sözleşme'nin 8. maddesinin (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) usul yönünden ihlal edildiğine karar vermiştir.

Ayrıca bakınız yakın tarihlerde:

Eryiğit v. Türkiye, 10 Nisan 2018 yargılaması, hatalı doğum öncesi teşhise ilişkin olarak, Mahkeme, Sözleşme'nin 8. maddesinin usul yönünden ihlal edildiğine karar vermiştir.

Doğum Sırasında Tıp Öğrencilerinin Varlığı ve Mahremiyet Hakları

Konovalova v. Rusya

9 Ekim 2014

Başvurucu, çocuğunun doğumunda tıp öğrencisinin yetkisiz olarak orada bulunmasından şikayet etmekte olup, gözlemlenmesi için yazılı olarak onay vermediğini ve bu tür düzenlemeler kendisine söylendiğinde neredeyse bilinçli olduğunu iddia etmiştir.

Mahkeme, Sözleşme'nin 8. maddesinin (özel ve aile yaşamına saygı hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir. Özellikle, başvurunun bebeğinin doğum sırasındaki ilgili ulusal mevzuatın - 1999 - hastaların gizlilik haklarını korumak için hiçbir koruma içermediği tespit edilmiştir. Bu ciddi eksiklik, hastanenin tedavi süresince klinik öğretim programında yer almak için hastalardan rıza alma prosedürü ile daha da artmıştır. Özellikle, hastanenin başvuru sahibine muhtemel olarak dahil olacağı klinik öğretim programına katıldığını bildiren kitapçığı belirsizdir ve bu konu genel olarak kendisine başka seçeneği olmadığını söyleyecek şekilde sunulmuştur.

Kısırlaştırma Operasyonları

Gauer ve Diğerleri v. Fransa

23 Ekim 2012 (Kabul Edilebilirlik Hakkında Karar)

Dava, çalışmaya dayalı bir yerel destek merkezinde (Centre d'aide pour le travail – CAT) istihdam edilen zihinsel engelli beş genç kadının, doğum kontrolü amacıyla kısırlaştırılmasıyla ilgilidir. Başvuranlar, onayları alınmadan gerçekleştirilen kısırlaştırma işlemi nedeniyle fiziksel bütünlüklerine müdahale edildiğini belirterek, özel ve aile hayatına saygı haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Başvuranlar ayrıca, engelli olmaları nedeniyle ayrımcılığa maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Mahkeme, başvurunun zamanında yapılmadığını belirterek, Sözleşme'nin 35. maddesi (kabul edilebilirlik koşulları) uyarınca başvuruyu kabul edilemez olarak beyan etmiştir.

G.B. ve R.B. v. Moldova Cumhuriyeti (Başvuru Numarası 16761/09)

18 Aralık 2012

2000 yılında doğum yapan ve başvuruda bulunduğu dönemde 32 yaşında olan başvuran, sezaryen ameliyatı olmuştur. Kadın doğum uzmanı söz konusu ameliyat esnasında, başvuranın onayını almadan yumurtalıklarını ve yumurtalık tüplerini almıştır. 2001 yılından beri erken menopozun etkilerini gidermeye yönelik tedavi görmekte olan başvuran, belirtilen tarihten itibaren depresyon ve kemik erimesi de dâhil olmak üzere çeşitli sağlık problemleri yaşamıştır. Mahkeme kadın doğum uzmanını tıbbi ihmal nedeniyle suçlu bulmuş ancak 2005 yılında cezai sorumluluğunu kaldırmıştır. Birinci başvuran ve eşi (ikinci başvuran), hastane ve kadın doğum uzmanı hakkında hukuki işlem başlatmış ve tazminat olarak 607 avro elde etmiştir. Başvuranlar AİHM önünde, birinci başvuranın kısırlaştırılması ve kendilerine verilen düşük miktardaki tazminat nedeniyle şikâyetinde bulunmuşlardır. Mahkeme, birinci başvuranın mağdur sıfatının devam ettiğini belirterek Sözleşme'nin 8. maddesinin (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme özellikle, ulusal mahkemelerce verilen tazminat miktarının, Mahkemenin 8. maddenin ihlalini bulduğu ve yeterli adil tazminin sağlanmasını gerektirdiği davalarda genel olarak verdiği en düşük tazminat miktarı seviyesinin altında olduğunu, zira, başvuranın üzerindeki yıkıcı etkilerin, başvuranın Sözleşme kapsamındaki haklarına yönelik ciddi bir müdahale teşkil ettiğini kaydetmiştir.

Csoma v. Romanya

15 Ocak 2013

Başvuran, ciddi tıbbi hatalar neticesinde artık çocuk sahibi olamayacağını belirterek şikâyetinde bulunmuştur. Başvuran hamileliğinin on altıncı haftasında, fetüse hidrosefali teşhisi konulmuş ve gebeliğin sonlandırılmasına karar verilmiştir. Doktoru başvuranın düşük yapması amacıyla gördüğü tedavilerin ardından ortaya çıkan komplikasyonlardan sonra, hayatını kurtarmak için rahmini ve yumurtalıklarını almıştır. Başvuran, tedavisindeki hataların hayatını tehlikeye soktuğunu ve bu hatalar nedeniyle bir daha hamile kalamayacağını ileri sürmüştür. Başvuran ayrıca soruşturmadaki eksikliklerden dolayı, doktorun mesuliyetinin saptanamadığını belirterek şikâyetinde bulunmuştur.

Mahkeme, Sözleşme'nin 8. maddesinin (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, başvuranın tedavi seçimine dâhil edilmemesi ve tıbbi işlemin içerdiği risklere ilişkin yeterli düzeyde bilgilendirilmemesi nedeniyle, özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

Roman Kökenli Kadınların Zorla Kısırlaştırılması

K.H. ve Diğerleri v. Slovakya (Başvuru Numarası 32881/04)

28 Nisan 2009

Roman kökenli 8 Slovak kadın, sezaryenle doğum yaptıktan sonra bir daha hamile kalamayacaklarını öğrenmişlerdir. Sezaryen ameliyatları esnasında haberleri olmadan kısırlaştırdıklarından şüphelenen kadınlar, ilgili iki Slovak hastanesine karşı dava açmışlardır.

Mahkeme, tıbbi kayıtların başvuranlara verilmemesi nedeniyle, Sözleşme'nin 8. maddesinin (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) ve 6 § 1 maddesinin (mahkemeye erişim hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir.

V.C. v. Slovakya (Başvuru Numarası 18968/07)

8 Kasım 2011

Roman kökenli başvuran, ikinci çocuğunun doğumunun ardından, tam olarak bilgilendirilmeden ve rızası alınmadan bir kamu hastanesinde kısırlaştırılmıştır. Başvuran doğum süreci devam ederken kendisine üçüncü çocuğunu doğurduğu takdirde kendisinin ya da yeni doğan bebeğin öleceğinin söylenmesi üzerine, ne söylendiğini anlamadan ve bu işlemin geri alınıp alınmayacağına ilişkin herhangi bir bilgi sahibi olmadan onay formunu imzalamıştır. Başvuran, söz konusu olayın ardından Roman toplumu tarafından dışlanmış ve daha sonra eşinden boşanmıştır. Başvuran, eşiyile ayrılmasının gerekçelerinden biri olarak kısır olmasını göstermektedir.

Mahkeme, başvuranın kısırlaştırılması sonucunda ve söz konusu işlemi kabul etmesi için kendisine yapılan talebin yöntemi sebebiyle, başvuranın büyük ihtimalle korku, acı ve aşağılık duygusu hissetmiş olduğunu belirtmiştir. Başvuran, uzun süre fiziksel ve psikolojik açıdan zorluk çekmiş ve söz konusu dönemde eşi olan kişiyle ve Roman toplumuyla ilişkileri bakımından sıkıntılar yaşamıştır. İlgili sağlık personellerinin başvurana kötü muamelede bulunma niyetini taşıdıklarına dair herhangi bir kanıt olmamasına rağmen, başvuranın bir hasta olarak özerklik ve seçme hakkını tamamen önemsemeyen bir tavırla hareket etmişlerdir. Bu nedenle, başvuranın kısırlaştırılması Sözleşme'nin 3. maddesini (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) ihlal etmiştir. Mahkeme ayrıca, başvuranın kısırlaştırılmasına yönelik soruşturmanın yetersiz olduğu yönündeki iddiasıyla ilgili olarak Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir. Son olarak Mahkeme, söz konusu dönemde bir Roman kökenli olarak başvuranın üreme sağlığına hususi olarak önem verilmesine yönelik yasal güvencelerin sağlanmamasıyla ilgili olarak Sözleşme'nin 8. maddesinin (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir.

N.B. v. Slovakya (Başvuru Numarası 29518/10)

12 Haziran 2012

Mevcut davada başvuran, Slovakya'da bulunan bir kamu hastanesinde tam ve bilinçli olarak onayı alınmadan kısırlaştırıldığını iddia etmiştir.

Mahkeme, başvuranın kısırlaştırılması nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesinin (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme ayrıca, başvuranın kısırlaştırılmasına yönelik soruşturmanın yetersiz olduğu yönündeki iddiasıyla ilgili olarak Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edilmediğine hükmetmiştir. Mahkeme son olarak Sözleşme'nin 8. maddesinin (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir.

I.G., M.K. ve R.H. v. Slovakya (Başvuru Numarası 15966/04)

13 Kasım 2012

Dava, tam ve bilinçli olarak onayları alınmadan kısırlaştırıldıklarını, söz konusu kısırlaştırma işlemlerine yönelik soruşturmaların kapsamlı, adil ya da etkin olmadığını ve etnik kökenlerinin, kısırlaştırılmalarında belirleyici bir rol oynadığını belirterek şikayette bulunan Roman kökenli üç kadın ile ilgilidir.

Mahkeme, ilk olarak birinci ve ikinci başvuranların kısırlaştırılması ve ikinci olarak kısırlaştırılmalarına yönelik soruşturmanın etkisiz olduğuyla ilgili olarak birinci ve ikinci başvuran tarafından ileri sürülen iddialar nedeniyle, Sözleşme'nin 3. maddesi (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) bakımından iki ayrı ihlal tespit etmiştir. Mahkeme ayrıca, birinci ve ikinci başvuran açısından Sözleşme'nin 8. maddesinin (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edildiğine ve 13. maddenin (etkili başvuru hakkı) ihlal edilmediğine karar vermiştir. Mahkeme, üçüncü başvuranla ilgili olarak, Sözleşme'nin 37 § 1 (c) maddesi uyarınca, başvurunun kayıttan düşürülmesine karar vermiştir.

Ayrıca bakınız:

- *R.K. v. Çek Cumhuriyeti (Başvuru Numarası 7883/08)*, Kayıttan Düşürülmesi Hakkında Karar, 27 Kasım 2012

- *G.H. v. Macaristan (Başvuru Numarası 54041/14)*, Kabul Edilemezlik Hakkında Karar 9 Haziran 2015

Taşıyıcı Annelik

Mennesson ve Diğerleri v. Fransa and Labassee v. Fransa

26 Haziran 2014

Mevcut davalar, taşıyıcı annelik tedavisi yöntemiyle doğan çocuklar ile söz konusu tedaviyi gören çiftler arasında ebeveyn-çocuk ilişkilerinin Amerika'da yasal olarak tesis edildiği halde Fransa'da tanınmaması ile ilgilidir. Başvuranlar özellikle, yurtdışında yasal olarak tesis edilen ebeveyn-çocuk ilişkilerinin çocukların yüksek çıkarlarının aleyhine olacak şekilde Fransa'da tanınmaması nedeniyle şikâyetle bulunmuşlardır.

Mahkeme, başvuranların aile hayatına saygı gösterilmesi haklarıyla ilgili olarak, her iki davada da Sözleşme'nin 8. maddesinin (özel ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edilmediğine karar vermiştir. Mahkeme ayrıca, çocukların özel hayatına saygı haklarıyla ilgili olarak her iki davada da Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme Fransız yetkililerin, çocukların Amerika'da Mennesson çifti ve Labassee çiftinin çocukları olarak tanındığına yönelik bilgi sahibi olmalarına rağmen, söz konusu yasal durumu Fransız hukuku kapsamında sağlamayı reddettiklerini gözlemlemiştir. Mahkeme, bu tutarsızlığın çocukların Fransız toplumu içerisindeki kimliklerine zarar verdiğini kaydetmiştir. Mahkeme ayrıca içtihadın, yurtdışında -yasal- taşıyıcı annelik tedavisi sonucu doğan çocuklar ile biyolojik babaları arasındaki yasal ilişkilerin tesis edilmesini tamamen engellediğini kaydetmiştir. Bu durum, taşıyıcı annelik ile ilgili kararlar bakımından Devletlere tanınan geniş takdir payını aşmıştır.

Ayrıca bakınız: *Foulon ve Bouvet v. Fransa*, 21 Temmuz 2016 yargılaması; *Laborie v. Fransa*, 19 Ocak 2017 yargılaması.

D. ve Diğerleri v. Belçika (Başvuru Numarası 29176/13)

8 Temmuz 2014 (Karar – Kısmen Kabul Edilemezlik Kısmen Kayıttan Düşme)

Mevcut dava, iki Belçika vatandaşı olan başvuranlar tarafından talep edilmesinin ardından taşıyıcı annelik yöntemiyle Ukrayna'da doğan bir çocuğun, Belçikalı yetkililer tarafından ülke topraklarına girmesine izin verilmemesiyle ilgilidir. Başvuranlar özellikle Sözleşme'nin 3. (insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı) ve 8. (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) maddelerine istinat etmişlerdir.

Başvuru yapıldıktan sonra davaya ilişkin yaşanan gelişmeler, diğer bir ifadeyle çocuğun Belçika'ya girişi için verilen lesepase (ülkeye giriş için verilen yazılı izin) ve söz konusu dönemden sonra çocuğun Belçika'da başvuranlarla birlikte yaşaması dikkate alındığında, Mahkeme, sorunun bu kısmının çözüldüğünü ve Belçikalı yetkililerin çocuğun seyahat belgelerini düzenlemeyi reddetmelerine ilişkin şikâyetin kayıttan düşürüldüğünü kaydetmiştir. Mahkeme başvurunun geri kalan kısmını kabul edilemez olarak beyan etmiştir. Başvuranlar tarafından çocuk ile aile ilişkilerinin onaylanmasına yönelik yeterli delilin sunulmasına kadar yetkililerce sürdürülen reddetme, çocuğun aslında başvuranlardan ayrılmasına neden olmuş ve aile hayatına saygı haklarına müdahale teşkil etmiştir. Bununla birlikte, Belçika bu tür konularda karar vermeye yönelik geniş takdir yetkisi ("geniş takdir payı") dahilinde hareket etmiştir. Mahkeme ayrıca, çocuğun başvuranlardan ayrı kaldığı dönemde Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı muameleye maruz kaldığı sonucuna varılmasına neden olacak herhangi bir sebep bulunmadığı kanısındadır.

Paradiso ve Campanelli v. İtalya

24 Ocak 2017 (Büyük Daire)

Bu dava, bir İtalyan çift tarafından (başvurucular) Rus bir kadına yapılan taşıyıcı anne gebelik sözleşmesinin ardından Rusya'da doğmuş dokuz aylık bir çocuğun sosyal hizmet bakımına yerleştirilmesi ve daha sonrasında çocukla biyolojik bir ilişkilerinin olmadığı ortaya çıkmasına ilişkindir. Başvuranlar özellikle, çocuğun kendilerinden alınması ve çocuğun İtalya'da nüfus kaydının yapılmaması ile yurt dışında tesis edilen ebeveyn-çocuk ilişkisinin kabul edilmemesi hususlarında şikâyetle bulunmuşlardır.

Büyük Daire, altıya karşı on bir oyla, başvuruçuların dosyasında Sözleşme'nin 8. maddesinin (özel ve aile yaşamına saygı hakkı) ihlal edilmediğini tespit etmiştir. Büyük Daire, çocuk ile başvuruçular arasında herhangi bir biyolojik bağın bulunmamasını, çocukla ilişkilerinin kısa süresini ve aralarındaki bağların belirsizliğini yasal bir perspektiften inceleyerek ve bir ebeveyn projesinin varlığına rağmen duygusal bağların niteliğini göz önünde bulundurarak, başvuruçularla çocuk arasında bir aile yaşamının bulunmadığına karar vermiştir. Bununla birlikte, itiraz edilen önlemlerin başvuruçuların özel hayatı kapsamında olduğu tespit edilmiştir. Büyük Daire, itiraz edilen önlemlerin, düzensizliği önlemenin ve başkalarının hak ve özgürlüklerini koruma amacıyla meşru amaçlarını taşıdığını da belirtti. Bu son noktada; İtalyan makamlarının, yasal bir ebeveyn-çocuk ilişkisini tanımak için Devlet'in münhasır yeterliliğini yeniden teyit etmek istediğini - ve bunu yalnızca biyolojik bir bağ veya yasal evlat edinme durumunda - çocukları korumak amacıyla meşru amaç olarak kabul ediyordu. Büyük Daire ayrıca, özellikle çocuğun ayrılmanın sonucu olarak ağır veya geri döndürülemeyecek şekilde zarar

görmeyeceği sonucuna varmış olan İtalyan mahkemelerinin, hareket alanı (“Takdir marjı”) içerisinde kalırken, söz konusu farklı menfaatler arasında adil bir denge sağladığını kabul etmiştir.

Yurtdışında taşıyıcı gebelik sözleşmesiyle doğan çocuğun ve müstakbel annenin iç hukukta yasal ebeveyn-çocuk ilişkisinin tanınmasını ilgilendiren Fransız Temyiz Mahkemesi tarafından talep edilen Tavsiye Görüşü (Talep Numarası P16-2018-001)

10 Nisan 2019 (Büyük Daire)

Bu dava; taşıyıcı annelik sözleşmesi yoluyla, yurtdışında dünyaya gelen çocuk ve müstakbel annesi arasındaki ebeveyn-çocuk ilişkisinin iç hukukta tanınma durumu, yurtdışında tasarlanmış doğum belgesinde “yasal anne” olarak resmen tanınması, çocuğa üçüncü şahsın yumurtaları kullanılarak gebe kalındığı ve müstakbel baba ile yasal ebeveyn-çocuk ilişkisinin iç hukukta tanındığı durumlar ile ilgilidir.

Mahkeme, yasal ebeveyn-çocuk ile müstakbel anne ilişkisi için taşıyıcı annelik sözleşmesi yoluyla yurtdışında dünyaya gelen çocuğun doğum belgesi detaylarını devletlerin kaydetmesi gerektiğini; evlat edinmenin de bu ilişkiye hizmet ettiğini saptamıştır. Mahkeme özellikle çocuğun müstakbel babanın ve üçüncü şahsın yumurtaları kullanılarak taşıyıcı annelik sözleşmesiyle dünyaya geldiği ve baba ile çocuk arasındaki yasal ebeveyn-çocuk ilişkisi ulusal hukuk tarafından tanındığı durumda şu şekilde karar vermiştir:

1. Sözleşmenin 8. maddesi kapsamında çocuğun özel hayata saygı hakkı, yurtdışında yasal olarak düzenlenen doğum belgesinde “yasal anne” olarak belirlenmiş olan müstakbel anne ile yasal bir ebeveyn-çocuk ilişkisinin tanınmasına ulusal hukukun elverişli olmasını gerektirmektedir.

2. Çocuğun özel yaşama saygı hakkı, böyle bir tanınmaya, yasal olarak yurtdışında kurulmuş olan doğum belgesinin ayrıntılarının doğum kayıtlarında, evliliklerde ve ölümlerinde yer almasını gerektirmez; bir başka deyişle, çocuğun müstakbel anne tarafından evlat edinilmesi gibi bir başka araç da kullanılabilir.

Derdest Başvurular

Braun v. Fransa (Başvuru Numarası 1462/18)

Başvuru, 29 Mart 2018 tarihinde Fransa Hükümeti’ne iletilmiştir.

Saenz ve Saenz Cortes v. Fransa (Başvuru Numarası 11288/18)

Başvuru, 29 Mart 2018 tarihinde Fransa Hükümeti’ne iletilmiştir.

Maillard ve Diğerleri v. Fransa (Başvuru Numarası 17348/18)

Başvuru, 23 Mayıs 2018 tarihinde Fransa Hükümeti’ne iletilmiştir.

Doğmamış Bebek ve Yaşam Hakkı

Vo v. Fransa

8 Temmuz 2004 (Büyük Daire)

Aynı soyadına sahip başka bir hasta ile karıştırılması sebebiyle, başvuranın amniyotik kesesi yırtılmış ve bu durum, *terapötik kürtajı* gerektirmiştir. Başvuran, çocuğunun kasıtsız olarak öldürülmesinin, kasten öldürme olarak sınıflandırılması gerektiğini ileri sürmüştür.

Mahkeme, Sözleşme’nin 2. maddesinin (yaşam hakkı) ihlal edilmediğine karar vermiştir. Mahkeme, doğmamış bir çocuğun, Sözleşme’nin 2. maddesi kapsamında bir birey olup olmadığına yönelik bir karar vermenin şu an makbul veya mümkün olmadığını belirtmiştir. Mahkeme ayrıca, ceza hukuku kapsamında bir hukuk yoluna ihtiyaç olmadığını ve başvurana, tıbbi açıdan ihmal olduğunu kanıtlaması ve tazminat yoluna başvurmasına olanak tanıyan hukuk yollarının mevcut olduğunu kaydetmiştir.

Cerrahi Simfiziometri Kullanımı

Farrell v. İrlanda (Başvuru Numarası 62007/17), O’Sullivan v. İrlanda (Başvuru Numarası 61836/17) ve Madden v. İrlanda (Başvuru Numarası 61872/17)

Başvuru, 18 Mart 2019 tarihinde İrlanda Hükümeti’ne iletilmiştir.

Bu dosyalar, 1960’lı yıllarda İrlanda doğum hastanelerinde cerrahi simfiziometri kullanımı ile ilgilidir.

Mahkeme, başvuruyu İrlanda Hükümeti’ne bildirmiş ve Sözleşme’nin 3. maddesi (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı), 8. maddesi (özel ve aile hayatına saygı hakkı), 13. maddesi (etkili başvuru hakkı) ve 35.

⁵ Cerrahi bir simfiziometri, pelvisin kapasitesini arttırmak için pubis sempatisinin liflerini (kasık kemiklerini birleştiren eklem) kısmen kesmeyi içerir. Prosedür, pubisin sempptomunun mekanik bir problemin olduğu doğal doğumları kolaylaştırmak için ayrılmasına izin verir.

maddesi (Kabul Edilebilirlik Koşulları) kapsamında taraflara sorular yöneltilmiştir.